

Dr. Kiss Roland*

Oroszország A2/AD képességei I. rész

A nem létező „buborék” és stratégia

Az Oroszországi Föderáció kapcsán gyakorta fölmerülnek az A2/AD (Anti-Access/Area Denial – hozzáférést gátló/területmegtagadó) képességek, valamint időről időre a stratégia és doktrína témája is annak ellenére, hogy ilyen jellegű stratégiával vagy doktrínával elérhető formában Oroszország egyáltalán nem rendelkezik.¹ A képességeket vizsgálva azonban könnyű tévedésbe esni, ugyanis Moszkva valóban rendelkezik olyan képességekkel, amelyek megfelelnek a nyugati A2/AD fogalomnak, ám ezek alkalmazását messze összetettebb és kreatívabb módon képzelik el, mint amit a nyugatiak általában nekik tulajdonítanak. Jelen tanulmány sorozat kísérletet tesz a félreértések tisztázására, és egyben bemutatja, hogy az A2/AD tényleges alkalmazása valószínűleg milyen módon történhet. A tanulmánynak azonban nem célja az orosz

katonai doktrína teljes körű ismertetése, csupán ebből az egyetlen szempontból vizsgálja a kérdést.

Az A2/AD, vagyis Anti-Access/Area Denial kifejezést kibontva, az A2 olyan tevékenységet takar, amely meggátolja az ellenséget a hadszíntérhez történő hozzáférésben. Az AD pedig arra hivatott, hogy a konkrét hadszíntéren meggátolja vagy akadályozza az ellenség hatékony műveleteit. [2] Ennek kapcsán az elemzők elsősorban fegyverrendszerekre, mindenekelőtt nagy hatótávolságú rakétarendszerekre utalnak, azonban ez téves feltételezésekre vezethet, még akkor is, ha a rakétafegyverek tényleg fontos elemei az A2/AD-nek. A valóság az, hogy az A2/AD valójában önmagában egy rendszer, amelynek egy-egy fegyverfajta-ja vagy típusra történő leegyszerűsítése félrevezető. Jellemzően többféle fegyvernem és haderőnem koordinált

ÖSSZEFOGLALÁS: A szerző véleménye szerint Oroszország rendelkezik a Nyugat által A2/AD tárgykörbe sorolt képességekkel, azonban erre vonatkozó stratégiával nem. Sok elemző gyakran félreérti magukat a képességeket, mivel azok valószínűleg elsősorban védelmi jellegűek, és céljuk az ország elleni stratégiai támadások hatásának csökkentése, és nem „buborékok” kialakítása területzárásra.

KULCSSZAVAK: hozzáférést gátló/területmegtagadó, A2/AD, Oroszország, buborék, elmélet

ABSTRACT: Russia owns capabilities regarded as A2/AD by the West, however she does not own such strategy. The capabilities themselves are often misunderstood, most probably their primary role is defence to decrease the effects of strategic attacks against the country and not establishing real area denial by creating „bubbles”.

KEY WORDS: anti-access/area denial, A2/AD, Russia, bubble, theory

* Főhadnagy. MH Transzformációs Parancsnokság Honvéd Tudományos Kutatóhely, kutató. ORCID: 0000-0002-5979-3098

2. ábra. Az orosz szárazföldi erők ugyan sokat fejlődtek, de az ukrajnai háború tapasztalatai alapján legfeljebb a saját országhatárunk közvetlen közelében képesek jelentősebb műveletekre [3]

tevékenysége képes felállítani egy tényleges jól működő A2/AD rendszert, amely során kinetikus és nem kinetikus csapásokat egyaránt alkalmaznak, illetve nagyon komoly és valós idejű ISTAR (Intelligence, Surveillance, Target Acquisition, and Reconnaissance – Hírszerzés, megfigyelés, tűzér felderítés és felderítés) képességek is szükségesek.

Az A2/AD fogalom a 2000-es évek elején az amerikai szakirodalomban jelent meg, és az akkoriban felemelkedő Kínai Népköztársaság haditengerészeti és légvédelmi fejlesztéseire utalt, amelyek célja az Egyesült Államok erőinek távol tartása Kína parti vizeitől és légtérétől, valamint a fenyegetésük a Csendes-óceán nyugati medencéjében, beleértve az ott levő bázisokat, valamint flottakötelőket. Kína akkor még nem rendelkezett fejlett légierővel és haditengerészettel, ezért aszimmetrikus módszerekkel kívánta ellensúlyozni az amerikai erőket. Később a fogalmat más regionális hatalmak kapcsán is használni kezdték, és a 2010-es évektől a középhatalomból „első számú fenyegetés”-sé előlépő Oroszország kapcsán is egyre gyakrabban említették.

Oroszország kapcsán a „hibrid hadviselés” és a „Geraszimov-doktrína” mellett – amelyről utólag kiderült, hogy valójában nem is léteznek, legalábbis a társított elképzelések szerint biztosan nem – az A2/AD használata sem helytálló. A témával kapcsolatban a szakértők mutatós és elgondolkodtató köröket rajzoltak fel az orosz erők települési helyei körül, jelezve a fegyverrendszerek lőtávolságát, amelyekkel előszeretettel ijesztgették az érdeklődőket, és a döntéshozókat.

Az olyan fegyverrendszerek, mint az Sz-400-as nagy hatótávú légvédelmi komplexum, az Iszkander-M harcászati ballisztikus rakéta igen imponáló tulajdonságait figyelembe véve önmagában is igazolni látták nem csupán a képességet, de a szándékot is. Mivel az oroszok sok tekintetben hasonló vagy épp azonos fegyverrendszereket alkalmaznak mint a kínaiak, ezért az a nézet alakult ki, hogy valószínűleg a doktrínájuk és stratégiájuk is megegyezik. [4]

Azonban – mint, ahogy Michael Kofman Oroszország-szakértő is rámutat – ilyen jellegű doktrínával és stratégiával az orosz fegyveres erők egyáltalán nem rendelkeznek, mi több, az orosz szakirodalomban a kifejezést is csak a nyugati képességek kapcsán használják. [5] Az „orosz A2/AD stratégia” sokkal inkább a Nyugat saját képének kivételése révén jött létre, pusztán egy-egy fegyverfajta képességeit alapul véve, azt feltételezve, hogy arra az oroszok komplett stratégiát építettek fel. Egy ilyen „stratégia vagy doktrína” célja pedig mi más lehetne, mint a támadás. Ezzel kapcsolatban a Balti-tenger térségének hadászati elemzése kapcsán arra a következtetésre jutottak, hogy a kalinyingrádi exklávéba telepített katonai erők és az A2/AD képességek azt a célt szolgálják, hogy a rakétaerő alatt az orosz haderő inváziót hajthasson végre a balti államok ellen, és megakadályozza a NATO légi és haditengerészeti erőit a térségben való beavatkozásban. Sőt, egyes elemzők szerint a Balti-tengeren lévő szigeteken is partra szállnak, és az odatelepített A2/AD képességekkel az egész térséget az ellenőrzésük alá vonják. [6] Megvizsgálva a kérdést, hogy miért hajtana végre Moszkva inváziót NATO-tagországok ellen – amely nagy valószínűséggel a III. világ-háborúba torkolna – és egyáltalán milyen nyereséget realizálhatna, gyakorlatilag ésszerű választ nem nagyon talá-lunk.

Megítélésem szerint az orosz haderő nem lenne képes egy hatékony inváziót végrehajtani a NATO-val szemben, ezt az ukrajnai invázió után joggal feltételezhetjük. Valószínűleg nem is az a célja, ezért az A2/AD képességek sem inváziók fedezésére szolgálnak, mint valami üvegbúra, amely leereszkedik a harctérre.

Ezek a – sokszor a valóságtól teljesen elrugaszkodott – feltételezések, gyakran mindkét irányban szélsőséges elfogultsággal is párosulnak. Egyik ezek közül, hogy egyetlen Sz-400-as egységgel Kalinyingrádban vagy a Krímben az oroszok egy áthatolhatatlan buborékot akarnak létrehozni, ahová ellenséges géppel berepülni, a biztos halált jelentené. Ha azonban ezt az egyetlen tűzegységet/tűzalegységet

3. ábra. Az S-400-as jelenleg az egyik legkorszerűbb légvédelmi rendszer a világon. Alkalmazásának célja azonban nem a légtérzárás vagy rakétaernyő létrehozása a támadások támogatására [7]

megsemmisítik, akkor gyakorlatilag a győzelem karnyújtásnyi távolságra kerülne. Ez alapján azonban egyes szakértők harcászati szintű kérdések alapján jutnak stratégiai szintű következtetésekre.

Ebből adódóan – meglátásom szerint – ez a nézet a helyzet teljes félreértelmezésén alapul. Önmagában is komoly hiba, hogy gyakran elmulasztják az A2/AD képesség rendszerben történő tárgyalását, pedig a helyzet megítélésének pontosan ez lenne a lényege. Az egymást kiegészítő és átfedő fegyverrendszerek komplex kihívás elé állítják az ellenséget, megnehezítve, hogy a támadó könnyen képes legyen a védelem feltörésére, rövid idő alatt és elfogadható veszteségek mellett. Az olyan dokumentumokban, mint a „Bursting the Bubble” [8], a rendszer egyes elemeit külön kezelve, technikai paraméterek alapján állapítják meg annak erősségeit vagy potenciális sebezhetőségét. A másik véglet, amikor kijelentik, hogy gyakorlatilag az egész orosz arzenál hasznavehetetlen, és messzemenő következtetésekre jutnak egy-egy részinformáció vagy találgatás révén az „A2/AD rendszert” illetően. Azonban Oroszország esetében maga a rendszer sem létezik, legalábbis az oroszok – a rendelkezésre álló információk alapján – az alkalmazását egyáltalán nem úgy tervezik, mint ahogyan azt Nyugaton sokan elképzelik.

A félreértés azonban nem alaptalan, mivel Moszkva rendelkezik olyan képességekkel, amelyek a nyugati termino-

4. ábra. Moszkvában úgy gondolják, hogy egy Nyugattal vívott háborúnak a kezdetén Oroszországot nagyszabású légi- és rakétatámadás-sorozat érné, amely döntően befolyásolná az ország túlélőképességét [9]

lógia szerint kimerítik az A2/AD képességek kritériumait. Ráadásul ezek a képességei sok esetben kimondottan jelentősek, és – mint látni fogjuk –, a tervezett alkalmazásuk is hasonlóságot mutat azzal, amit A2/AD hadviselésnek nevezhetünk. Végigtekintve azonban ezek összetevőin, könnyű téves következtetésre jutni. Oroszország tehát rendelkezik A2/AD képességekkel, képes olyan műveletek végrehajtására, amelyek megfelelhetnek arra, hogy akadályozzák a hadszíntérhez történő hozzáférést és az azon belül folyó műveleteket. Oroszország azonban se A2/AD doktrínával, se ilyen stratégiával és rendszerrel nem rendelkezik. Alkalmazásuk alapvető célja szinte biztosan nem a területszerzés lenne. A lehetséges választ az orosz gondolkodásban és stratégiai helyzetben kell keresni.

OROSZORSZÁG BIZTONSÁGI KÖRNYEZETE

A szovjet/orosz stratégiai gondolkodásra a történelem során komoly hatást gyakorolt a fenyegetettség és a bekerítettség érzése a teuton lovagoktól kezdve a tatárokon, a svédken és Napóleon seregén, valamint a krími háborún keresztül a polgárháború alatti igen korlátozott nyugati és japán intervenciókon, és az 1941-es német invázió után, a hidegháborús amerikai bekerítő stratégiáig.

A mindenkori orosz vezetés folyamatosan arra törekedett, hogy pufferzónákat hozzon létre. Mivel természetes határookra nem tudtak támaszkodni, ezért azt a távolságot kellett kitolni, amely a potenciális ellenségek és a stratégiai fontosságú területek között helyezkednek el. Ezért a Varsói Szerződés államai nem csupán felvonulási terepként szolgáltak a Szovjetunióknak egy lehetséges NATO elleni támadáshoz, de ütközőzónaként is, amely megóvhatta az országot a közvetlen csapások egy részétől, illetve egyben földrajzi gátat is képeztek. A szocialista blokk, és magának a Szovjetunióknak a szétesése az ütközőzóna elvesztésével is járt. A kelet-közép-európai államok azóta csatlakoztak a NATO-hoz, amely így egyre keletebbre toltá határait. Oroszország „ingerküszöbét” a keleti terjeszkedés valószínűleg már Grúzia NATO-közeledése kapcsán, de Ukrajna hasonló lépéseikor mindenképp átlépte, amikor már az orosz erők is beavatkoztak.

A keleti terjeszkedés az utolsó ütközőzónákat zúzta szét, szinte az orosz határig tolvá előre az erőket. Emellett az Amerikai Egyesült Államok ballisztikusrakéta-védelmi rendszert telepített Romániában és Lengyelországban, amely az orosz nukleáris elrettentő képesség hitelességét fenyegeti². Amerikai és más NATO-csapatok települtek a Baltikumra, rendszeresen megfordultak Ukrajnában és a Fekete-tenger térségében. Nem feledkezhetünk el a „színes forradalmakról” sem, amely nyugatbarát kormányokat állított fel az orosz befolyási övezeten belül. Ez történt Ukrajnában, és láthatóan történtek erre kísérletek Fehéroroszország esetében is, amellyel kapcsolatban Vlagyimir Putyin elnök kijelentette, hogy a nyugati beavatkozást itt már nem fogják tétlenül nézni – és Kazahsztán esetében látható is, hogy e döntésüket komolyan gondolják. Az orosz katonai doktrína pedig épp a fent említett eseteket nevezi meg a legfőbb kockázatok között. [10]

Moszkva meggyőződése, hogy fenyegetik, ezért az orosz stratégiát ennek tükrében kell vizsgálni. A stratégia alapvetően védelmi jellegű, még akkor is ha napjainkban ezt nehéz elhinni. Az Ukrajna elleni invázió lényege sem más, mint, hogy helyreállítsák a pufferzónát, és semlegesítsenek egy potenciális fenyegetést a közvetlen közelben. Nem valószínű, hogy az orosz hadsereg tovább akarna vonulni nyugatra, mert ez a haderő már nem a szovjet hadsereg.

5. ábra. A Pancir-Sz1-hez hasonló pontvédelmi rendszerekre jelentős szerep hárulna egy tömeges cirkálórakéta-támadás elhárításakor [11]

Az oroszok nem abból indulnak ki, hogy mi van, hanem abból hogy mi lehet,³ és nem zárják ki egy amerikai-NATO támadás lehetőségét az ország ellen. Az A2/AD kérdéskört ebből a perspektívából célszerű vizsgálni.

Ennek a feltételezett támadásnak Moszkva szerint az egyik legvalószínűbb formája a nem, vagy nem tisztán katonai eszközök koordinált alkalmazása lehet, amelyre Geraszimov – elhíresült cikkében – a „színes forradalmak”-ban és az arab tavaszban lát példát. [12]

A másik lehetőség egy fegyveres támadás az Oroszországi Föderáció ellen, amelynek legvalószínűbb formája, de mindenképpen nyitánya – tanulmányozva a Nyugat, és mindenekelőtt az amerikaiak által vívott háborúkat – az oroszok szerint egy tömeges légcsapás-sorozat lehet. Ennek célja, hogy nagy területen párhuzamosan mérjenek csapást, előkészítve a terepet más haderónemek, illetve egy szárazföldi invázió számára. Ezzel a lehetőséggel már az 1970-es évektől⁴ számolt a katonai vezetés. [13]

6. ábra. Az új Szu-34-eseket nagy számban rendszeresítették a légi- és a kozmikus erőknél, a gépek alkalmasak szárazföldi és haditengerészeti célpontok támadására is [18]

Az utóbbi elképzelés szerint a támadást hiperszonikus fegyverekkel kezdik, amelyet rakéták és cirkálórakéták, pilóta nélküli eszközök, majd ember vezette harci gépek követnek. [14] Az oroszok szerint az első két hullám fő célpontja a légvédelem rendszere, a katonai vezetés-irányítás, valamint a politikai vezetés lenne, majd a következő hullámok támadásait kiterjesztenék a katonai alakulatokra és az infrastruktúrára is. [15] Célja, hogy elpusztítsák vagy semlegesítsék a korai előrejelző rendszereket, a lég- és rakétavédelmet, az elektronikai hadviselési képességeket és a nagy hatótávolságú fegyverrendszereket. Csapást mérjenek a legfontosabb katonai és civil létesítményekre és a hadiiparra, szétzilálják a katonai és a civil közigazgatást, megbénítsák a közlekedési-szállítási rendszert. [16] A támadás egyszerre érintené a szárazföldi, a légi, a világűrben lévő, a tengeri és az információs műveleti tereket, és nagy szerepet kapnának a nagy pontosságú, valamint személyzet nélküli fegyverrendszerek és eszközök. A támadásban részt vevő alacsony észlelhetőségű gépek, valamint a kis magasságon közelítő rakéták rendkívül megnehezítenék a védekezést, és az első támadássorozat fázisai egy órán belül be is fejeződhetnének. Az orosz vezérkar szerint amennyiben nem sikerülne a légitámadások visszaverése és az ellenség képes lenne bénító hatást elérni az egyidőben végrehajtott csapássorozattal, akkor akár napokon belül is képes lehet céljai elérésére. [17] A szárazföldi támadás és a tengeri deszant műveletek csak a légvédelem, a rakéta- és a légi-kozmoszusi erők, valamint az elektronikai hadviselési csapatok semlegesítése után következnének. [16, 31. o.]

AZ OROSZ A2/AD, VAGY VALAMI HASONLÓ...

Az orosz katonai vezetés nem tartja lehetségesnek, hogy egy ilyen nagyságrendű támadást képes lenne teljes mértékben feltartóztatni. Tisztában vannak a potenciális ellenfél képességeivel, ezért úgy gondolják, hogy egy olyan fejlett és erős hatalom, mint az Amerikai Egyesült Államok,

ha csapást akar mérni Oroszországra, akkor képes is lesz rá. Oroszország hatalmas területét amúgy is nehéz lenne megvédeni, mivel nagy térségeket kell lefedni – még orosz mértékben mérve is csak – korlátozott méretű erővel. A teljes védelem nem lehetséges, de valószínűleg nem is szükséges. A politikai-gazdasági (pl. Moszkva, Szentpétervár), katonai (pl. Kola-félsziget, Kalinyingrád), valamint egyéb szempontból releváns területek védelme azonban kiemelt fontosságot élvez, és a védelmet is ezen városok, területek köré koncentrálják.

Emellett feltételezik, hogy az Egyesült Államok és szövetségesei lesznek az agresszorok, és mivel a kezdeményezés a támadóké – így a felvonulásra is békeidőben kerülne sor –, ezért ennek megakadályozása lehetetlen lenne. Az amerikai erők esetében a várható hadszíntéren jelentős erők állomásoznak állandó jelleggel Európában, valamint a Csendes-óceán nyugati medencéjében, ezért az A2 rész már nem valósulhat meg. Emiatt az A2/AD már nehezen értelmezhető, illetve maguk az oroszok is azért nem építettek erre doktrínát és különösképp nem stratégiát, mivel egyszerűen nem tartják reálisnak és kivitelezhetőnek. [5]

Oroszország katonai stratégiája az aktív védelmet képviseli. Ebben fontos szerepet játszik az elrettentés (hagyományos és nukleáris), amelybe beleértendő az erődemonstrációk, a fegyverkísérletek, a magas készenlét, az előretolt jelenlét, valamint az erők gyors áttelepítése is. Az ellenség döntéshozatalát akarják befolyásolni, amelynek eszköztárába beletartozhat olyan nem nukleáris csapásmérés is, ami akkora mértékű veszteséget okoz, hogy képes hatást gyakorolni a döntéshozókra. [15, 11. o.]

Felmerül a kérdés, hogy amennyiben bekövetkezik vagy küszöbön áll a támadás, és az orosz vezérkar eleve azzal számol, hogy nem tudja megállítani, akkor mit tehet? A válasz, hogy tompítja és felfogja annak erejét, hogy az minél kevésbé érintse Oroszország stratégiai fontosságú területeit. A védelem offenzív és defenzív műveletek koordinált sorozata, amelyek célja, hogy az ellenség harcképességét olyan mértékben csökkentse, hogy az általa végrehajtott támadások ne érjék el a kívánt eredményt, és a lehető legjobban megőrizzék az ország létfontosságú rendszereinek működőképességét, valamint megóvják az orosz fegyveres erőket. A cél mindeközben az, hogy az ellenség támadóerejének olyan súlyos veszteségeket okozzanak, amennyire csak lehetséges, és felőröljék azt. [5] Ebben a fajta hadviselésben a területtartásnak és területfoglalásnak nincs jelentősége, a lényege ugyanis, hogy felfogják a támadás erejét. Bizonyos területek azonban nagy jelentőséggel bírhatnak, nyilván ilyenek a fontos adminisztratív, politikai és gazdasági központok (pl. Moszkva, Szentpétervár és a nagyvárosok). Vannak azonban kifejezetten katonai jelentőséggel bíró, háború esetén kiemelt fontosságú területek is. Ezek közé tartozik többek között Kalinyingrád és a Krím. Mindkét területen jelentős katonai erő, illetve védelmi és csapásmérő képesség koncentrálódik. Ezen területek jelentőségét az adja, hogy hozzáférést biztosítanak a tágabb térséghez, köztük a potenciális ellenfelek területén elhelyezkedő célpontokhoz. Emellett az ott lévő komoly katonai képességeket nem lehet figyelmen kívül hagyni egy európai háború esetén. Az odatelepített csapásmérő eszközök képesek pusztítani a hadszíntéren lévő, a műveletek

7. ábra. A Kilo-osztály dízel-elektromos tengeralattjárói hatékony partvédelemre lehetnek képesek, de alkalmasak szárazföldi csapásmérésre is [19]

sikerét közvetlenül befolyásoló célokat. Még ha az ellenség le is küzdi az odatelepült erőket, akkor is időt és erőket veszít, ezzel az ilyen területek alkalmasak az ellenség erőinek feltartóztatására, felőrlésére és az anyaország elleni támadás késleltetésére. Oroszország számára a Krím valószínűleg sokkal fontosabb Kalinyingrádnál, hiszen onnan nyílik hozzáférés a Földközi-tenger medencéjéhez, illetve közvetve onnan támogathatók a szíriai és újabban afrikai műveletek is.

Hasonlóan fontos területek például az úgynevezett „bástyák”. A kései hidegháborúban a technológiai fejlettség lehetővé tette, hogy a szovjet ballisztikusrakéta-hordozó tengeralattjárókról indított rakéták a hazai vizekről is elérjék az Egyesült Államok területét. Ekkor hozták létre az ún. „bástyavédelmet”, amely azt jelenti, hogy a Jeges-tengeren, a Barents-tengeren, valamint az Ohotszki-tengeren védett tereket alakítottak ki, ahol a rakéta-hordozó tengeralattjárók viszonylag biztonságban járőrözhetnek, ezzel biztosítva a második csapás lehetőségét. [20] A szovjet flottának a '70-es évektől fő feladatává ezen bástyák védelme vált, hogy távol tartsák az amerikai és a NATO haditengerészeti és légi egységeit ezektől a vizektől. [21] Napjainkban ezek a bástyák ugyanúgy léteznek. Háború esetén az amerikai tengeralattjárók távoltartása kiemelt fontosságú, mivel a rakétahordozókra ezek jelentik a legfőbb fenyegetést. Továbbá az ellenség a tengeralattjárókról indított cirkálórakétákkal képes lehet meglepetésszerű támadásra akár nukleáris töltettel is, aminek különös jelentőséget ad, hogy erről a területről, vagyis a Sarkkörről lehet a legrövidebb úton elérni Oroszország középső területeit. A bástyavédelem a Sarkvidék biztonságpolitikai kérdéséhez is kapcsolódik. A Sarkvidék szintén stratégiai fontosságú területe Oroszországnak, katonai és gazdasági szempontból felértékelődését jelzi, hogy az orosz szárazföldön és az északi szigeteken felújított és újrainyitott bázisokra az ottani viszonyokra speciálisan felkészített katonai erőket, és az A2/AD körbe sorolt fegyverzetet telepítettek.

Az oroszok, már a szovjet időktől meglévő „Stratégiai Műveletek a Légi Támadás Visszaverésére” koncepció keretében tervezik a védelmet, amely védelmi és offenzív műveletek keverékét takarja. A koncepció részei a stratégiai légi műveletek; a stratégiai műveletek a kritikusan fontos célok elpusztítására; a nukleáris erők műveletei; a stratégiai műveletek a kontinentális hadszíntéren, és a stratégiai tengerészeti műveletek. Az erők felosztása nem haderőnek vagy a különböző műveleti terek szerint történik, hanem a támadó és a védelmi feladatok szerint csoporto-

sítják őket. Nem tisztázott azonban, hogy háború esetén ki lenne a parancsnoka ezen összhaderőnemi műveleteknek. A szakirodalomban olyan vélekedések is olvashatók, hogy a stratégiai irányok miatt az adott katonai körzet parancsnoka koordinálná a felelősségi területén levő különböző haderőnemek műveleteit. [13, 5–7., 12–13. o.]

A tanulmány első részéből megismertük, hogy az A2/AD képességek kérdésköre valójában hol helyezkedik el az orosz katonai gondolkozásban. A sorozat további részeiben szó esik majd arról, hogy Oroszország A2/AD képességei milyen szerepet kapnak az ország aktív védelmi stratégiájában, ennek keretében a következő részben az offenzív műveletekről lesz szó, míg az utolsó rész a védelmi elemeket taglalja.

(Folytatjuk)

HIVATKOZOTT IRODALOM

- [1] Forrás: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Zapad-2017_exercise_Leningrad_oblast_04.jpg (Letöltés: 2021.12.6.);
- [2] „DOD Dictionary of Military and Associated Terms” (Department of Defense; 2021) 17;
- [3] Forrás: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/60/T-72B3_mod_2016_at_the_Zapad-2017_exercise_03.jpg (Letöltés: 2021.12.6.);
- [4] Aziz Erdogan Russian „A2AD Strategy and Its Implications for NATO” (2018), <https://behorizon.org/russian-a2ad-strategy-and-its-implications-for-nato/> (Letöltés: 2021.12.3.);
- [5] Michael Kofman, „It’s time to talk about A2/AD: Rethinking the Russian military challenge” *War on the rocks* 2019, <https://warontherocks.com/2019/09/its-time-to-talk-about-a2-ad-rethinking-the-russian-military-challenge/> (Letöltés: 2021.12.6.);
- [6] Loic Burton, „Bubble Trouble, Russia’s A2/AD Capabilities” *Foreign Policy Blogs* 2016 <https://foreignpolicyblogs.com/2016/10/25/bubble-trouble-russia-a2-ad/> (Letöltés: 2021.12.6.);
- [7] <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/6d/Anniversary100YearsOld2018-07-01.jpg> (Letöltés: 2021.12.6.);
- [8] Robert Dalsjö, Christofer Berglund, Michael Jonsson, *Bursting the Bubble, „Understanding the Full Spectrum of the Russian A2AD Threat and Identifying Strategies for Counteraction”*; (FOI; Stockholm; March 2019).
- [9] <https://media.defense.gov/2016/Jun/10/2001551967/-1/-1/1/160609-F-QS677-359.JPG> (Letöltés: 2021.12.6.);
- [10] *The Military Doctrine of the Russian Federation, 2014*; <https://rusemb.org.uk/press/2029/>; (Letöltés: 2021.12.6.);
- [11] Forrás: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pantsir-S1_missile_system_on_%22Oboronexpo%22_in_2014_\(front_view\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Pantsir-S1_missile_system_on_%22Oboronexpo%22_in_2014_(front_view).jpg) (Letöltés: 2021.12.6.);
- [12] Valerij Geraszimov „Value of Science Is in the Foresight: New Challenges Demand Rethinking the Forms and Methods of Carrying out Combat”, *Military Review* (January-February 2016), https://www.armyupress.army.mil/portals/7/military-review/archives/english/militaryreview_20160228_art008.pdf (Letöltés: 2021.12.6.);

- [13] Dmitry Adamsky, „Moscow’s Aerospace Theory of Victory: Western Assumptions and Russian Reality”, *CNA*, (Arlington, 2021) 4;
- [14] V. I. Stucsinszki, M.V. Korolkov, Пути противодействия реализации концепции США и НАТО; *ВОЕННАЯ МЫСЛЬ* 2021/7, p. 44;
- [15] Michael Kofman et al., „Military Strategy: Core Tenets and Operational Concepts” *CNA*, (Arlington, 2021) 22;
- [16] A.V. Homutov, Опротиводействии противнику в условиях ведения им «многосферных операций», *ВОЕННАЯ МЫСЛЬ* 2021/5, p. 35;
- [17] John A. Tirpak, „Strategy & Policy: The Russian Way of War” *Air Force Magazine* (2021) <https://www.airforcemag.com/article/strategy-policy-the-russian-way-of-war/> (Letöltés: 2021.12.6.);
- [18] https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b9/Air-to-air_with_Russian_Air_Force_Sukhoi_Su-34.jpg (Letöltés: 2021.12.6.);
- [19] Forrás: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/9/9a/Kilo-Class_Russian_Submarine_MOD_45165129.jpg/1280px-Kilo-Class_Russian_Submarine_MOD_45165129.jpg (Letöltés: 2021.12.6.);
- [20] *Combined Joint Operations from the Sea Centre of Excellence Conflict 2020 and Beyond: A Look at the Russian Bastion Defence Strategy, 2020*, Geir Arne Hestvik, 22 [http://www.cjoscoe.org/infosite/wp-content/uploads/2020/08/Conflict-2020-and-Beyond_A-Look-at-the-Russian-Bastion-Defence-Strategy.pdf](http://www.cjoscoe.org/infosite/wp-content/uploads/2020/08/Conflict-2020-and-Beyond_A-Look-at-the-Russian-Bastion-Defence-Strategy.pdf;);
- [21] Steven Wills, „A New Gap in the High North and Forward Defense Against Russian Naval Power” *Center for International Maritime Security*, 2018 július 17 <https://cimsec.org/a-new-gap-in-the-high-north-and-forward-defense-against-russian-naval-power/>, (Letöltés: 2021.12.7.).

JEGYZETEK

- 1 Lapunk egy éve közölte Dr. Kiss Álmos Péter, Dr. Kiss Roland, Vecsey Mariann e témában írt tanulmányát két részben. A napjainkban is zajló ukrán háború tapasztalatai azonban arra készítetik a kutatókat, hogy az orosz hozzáférést gátoló/területmegtagadó képességekről kialakított véleményeket továbbra is nyomon kövessék és elemezzék. A jelen tanulmány nem a Magyar Honvédség, hanem a szerző – a hivatkozott szakirodalomra támaszkodó – kutatói álláspontját tükrözi. (a szerk.)
Dr. Kiss Álmos Péter, Dr. Kiss Roland, Vecsey Mariann.
„Az Oroszországi Föderáció baltikumi A2/AD képességeinek és a NATO válaszlépéseinek elemzése I-II. rész” *Haditechnika*, 55. évfolyam, 4. szám, (2021) 27–32. <https://doi.org/10.23713/HT.55.4.05>; *Haditechnika*, 55. évfolyam, 5. szám, (2021) 27–31. <https://doi.org/10.23713/HT.55.5.05>.
- 2 Erre válaszul mutattak be az oroszok 2018-ban olyan új fegyverrendszereket, amelyek a rakétavédelem kijátszása érdekében születtek.
- 3 Az oroszok erre gyakran a német támadást hozzák fel példaként. 1933-tól nyolc év telt el, hogy a lefegyverzett Németország Moszkva alatt álljon.
- 4 A valóságban már az 1940-es évektől számoltak repülőgéphordozókról, valamint az Egyesült Államok kontinentális területeiről, az európai és csendes-óceáni bázisokról felszálló stratégiai bombázók atomcsapásával.